

Nr 434.

Godkänd av första kammaren den 19 juni 1918.

Godkänd av andra kammaren den 20 juni 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1919 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(Statsutskottets utlåtanden nr 18 A, 69, 72, 174, 175, 220, 221 samt memorial nr 29 och 162.)

Till Konungen.

I avseende å regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1919, i vad angår post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk, får riksdagen för Eders Kungl. Maj:t anmäla följande beslut.

A. Postverket.

1:o) I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1919 har Eders Kungl. Maj:t under titel »utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» beträffande postverket under punkt 1 föreslagit riksdagen att för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 175,000 kronor.

För inköp av inventarier för postverkets behov har riksdagen anvisat 350,000 kronor för vart och ett av åren 1916—1918. Beträffande de sålunda beviljade anslagen har riksdagen medgivit Eders Kungl. Maj:t

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 160 häft. (N:r 434.)

1

rätt att redan under det år, respektive anslag beviljats, taga i anspråk 175,000 kronor.

I den skrivelse, som ligger till grund för Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning, har generalpoststyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett anslag av 350,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under 1918 av tillgängliga medel utanordna 175,000 kronor. I enlighet med de principer rörande avvecklingen av förskottsväsendet, som tillämpats vid uppgörandet av årets budgetförslag, har det av generalpoststyrelsen i förskott för år 1918 begärda anslagsbeloppet föreslagits till uppförande å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda år. Häremot är från riksdagens sida intet att erinra. Vad angår anslagsbehovet för år 1919 torde det väl vara all sannolikhet för, att det av Eders Kungl. Maj:t för sagda år begärda anslaget icke skall visa sig tillräckligt, då ju såsom av det ovanstående framgått på senare tid för ändamålet erfordrats 350,000 kronor årligen. Då emellertid förslag om högre anslag icke framlagts, torde den erforderliga fyllnaden i anslagsbehovet för år 1919 få tillgodoses genom uppförandet av erforderligt anslag å tilläggsstat till riksstaten för samma år.

Med anledning av nu berörda förhållande ävensom vad i övrigt förekommit beträffande anslagen för kapitalökning har riksdagen i förevarande sammanhang icke velat underlåta att framhålla, att riksstaten för varje år bör vara så vitt möjligt fullständig samt att införandet av tilläggsstater icke får leda därtill, att sådana utgifter, som kunnat beräknas redan vid upprättandet av riksstaten för ett visst år, uppföras först å tilläggsstat för samma år.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen, som i särskild skrivelse denna dag anmäler sitt beslut i anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för 1918, anmäla, att riksdagen för inköp av inventarier för postverkets behov för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 175,000 kronor.

2:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 2 framställda förslag får riksdagen anmäla, att riksdagen för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

3:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 3 föreslagit riksdagen att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden å den postverket tillhöriga

fastigheten nr 285 b och nr 286 i kvarteret Kristina i Ystad för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

Den föreslagna om- och tillbyggnaden av posthuset i Ystad be-
tingas i första hand av behovet att utöka telegrafverkets i byggnaden
inrymda lokaler. Men även för postverkets egen del förefinnes behov
av ökat lokalutrymme.

Då det föreliggande förslaget, enligt vilket kostnaden för om- och
tillbyggnaden beräknats uppgå till sammanlagt 225,000 kronor, varav
100,000 kronor äskats å 1918 års tilläggsstat, synts riksdagen innebära
den lämpligaste lösningen av den sålunda uppkomna lokalfrågan, får
riksdagen anmäla, att riksdagen med bifall till Eders Kungl. Maj:ts i
ämnet gjorda framställningar för om- och tillbyggnad av posthusbygg-
naden å den postverket tillhöriga fastigheten nr 285 b och nr 286 i
kvarteret Kristina i Ystad anvisat för år 1919 ett reservationsanslag av
125,000 kronor.

B. Telegrafverket.

4:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom under punkt 4 av
förevarande huvudtitel, beträffande utgifter för kapitalökning vid telegraf-
verket framlagda förslag, har riksdagen för fortsättande av arbetena med
tillbyggnad av stationsbyggnaden å den telegrafverket tillhöriga fastig-
heten nr I och II i kvarteret Skvalperup i Malmö för år 1919 anvisat
ett reservationsanslag av 288,200 kronor.

5:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts under punkt 5 gjorda fram-
ställning har riksdagen för fortsättande och avslutande av uppförandet
å den telegrafverket tillhöriga tomten nr 9 i fjärde kvarteret av Göte-
borgs stads elfte rote av en telefonstationsbyggnad för år 1919 anvisat
ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

6:o) I punkt 6 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva
att den gemensamma post- och telegrafbyggnaden i kvarteret Saturnus
i Sundsvall må utvidgas genom en tillbyggnad å de telegrafverket till-
höriga tomterna nr 5 och 6 i samma kvarter för en beräknad kostnad
av 450,000 kronor; *dels ock* för påbörjande av nyssnämnda byggnads-
arbete för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag
av 100,000 kronor.

Då vid 1916 års riksdag fråga förelåg om inköp av tomten nr 6
i kvarteret Saturnus i Sundsvall, fann riksdagen det vara ådagalagt, att

behov av utvidgning av de nuvarande telegraf- och telefonlokalerna i staden inom den närmaste framtiden torde bli oavvisligt. Av den nu föreliggande utredningen i ärendet har det syntts riksdagen framgå, att utvidgningen ifråga icke längre kan uppskjutas. Riksdagen, som icke haft något att erinra mot det upprättade förslaget till den ifrågavarande tillbyggnaden, får anmäla, att riksdagen för påbörjande av utvidning av telegrafbyggnaden i Sundsvall, för en beräknad kostnad av 450,000 kronor, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

7:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen, *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för en köpeskilling av högst 1,500 kronor ävensom att å nämnda tomter må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 98,500 kronor; *dels ock* för gäldande av nämnda köpeskilling för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,500 kronor.

Sedan telegraf- och centraltelefonstation under 1917 inrättats i Strömsund, som förut i telegraf- och telefonhänseende fallit inom Ramsele centralstations område, har det redan dessförinnan förefintliga behovet av förbättrade lokaler för telegrafverkets räkning med ökad styrka gjort sig gällande. Det försäljningsanbud, som gjorts i fråga om de till inköp för uppförande av telefonstationsbyggnad föreslagna tomterna, är bindande allenast under förutsättning att beslut om icke blott inköpet utan även tomternas bebyggande fattats före den 1 juli 1918. Då tillfället att förvärva tomterna för det begärda priset icke synes böra försittas, torde, ehuru med byggnadens påbörjande kan någon tid anstå, beslut om dess uppförande nu böra fattas. Den beräknade byggnadskostnaden har riksdagen icke kunnat undgå att finna avsevärt hög, vadan riksdagen velat framhålla nödvändigheten av att alla möjligheter tillvaratagas för nedbringande av sagda kostnad. Enligt riksdagens uppfattning bör byggnadskostnaden ock begränsas till högst 98,500 kronor.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* för inköp för telegrafverkets räkning av tomterna Boda nr 2 och 5 i Strömsunds municipalsamhälle, utvidgade till en areal av omkring 815 kvadratmeter, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,500 kronor; *dels ock* beslutat, att å nämnda tomter skall uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 98,500 kronor.

8:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkten 8 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote för en köpeskilling av högst

74,870 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en stationsbyggnad för en beräknad kostnad av 815,130 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts för 1917 års riksdag framlagda och av riksdagen bifallna förslag om inrättandet av en understation för telefonnätet i västra delen av Göteborg förutsatte även anordnandet av en motsvarande station för stadens östra del. Beträffande den nu till inköp för den s. k. Vasa-stationen föreslagna tomten har riksdagen ej funnit anledning till anmärkning. Vad angår fastighetens bebyggande har departementschefen anført, att med beslut om uppförande av ifrågavarande stationsbyggnad under nuvarande förhållanden, särskilt i betraktande av byggnadsföretagets jämförelsevis stora omfattning, torde böra anstå så länge som möjligt, vilket departementschefen angivit vara jämväl telegrafstyrelsens avsikt. Under sådana förhållanden har det ej synts riksdagen vara nödvändigt att för närvarande bevilja anslag annat än för själva tomtinköpet, vadan alltså anslaget för år 1919 bör nedsättas till i avrundat tal 74,900 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomten nr 1 i femte kvarteret av Göteborgs stads fjortonde rote för år 1919 beviljat ett reservationsanslag av 74,900 kronor.

9:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 9 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en i närheten av Finspongs järnvägsstation belägen tomt med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 5,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag å nämnda belopp 5,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Finspong med en areal av omkring 2,150 kvadratmeter för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

10:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare beträffande telegrafverket föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas en invid järnvägsstationen i Ånge belägen tomt om 2,811 kvadratmeter för en köpeskilling av högst 6,300 kronor ävensom att å nämnda tomt må uppföras en telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Riksdagen, som icke kunnat undgå att finna den beräknade kostnaden för den föreslagna telegrafstationen vara jämförelsevis hög, har

emellertid, då någon för ändamålet lämplig bebyggd fastighet icke lärer stå att förvärva, ansett sig böra bifalla det föreliggande förslaget; men har riksdagen likväl velat uttrycka sin förväntan, att vid byggnadens utförande vederbörlig hänsyn tages till angelägenheten av att kostnaderna i möjligaste mån nedbringas.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Ånge, innehållande 2,811 kvadratmeter, samt för uppförande därå av telegrafstationsbyggnad för en beräknad kostnad av 93,700 kronor för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

11:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 11 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för en köpeskilling av högst 265,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av läne-medel, ett reservationsanslag å nämnda belopp 265,000 kronor.

Då det syns riksdagen vara tydligt ådagalagt, att en utvidgning av telefonstationen i kvarteret Jericho i Stockholm inom den närmaste framtiden blir nödvändig, har riksdagen funnit sig böra bevilja medel för inköp av ifrågavarande, intill den nuvarande stationsbyggnaden liggande tomt.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomten nr 16 i kvarteret Jericho i Stockholm för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 265,000 kronor.

12:o) I punkt 12 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården i Göteborgs stad för en köpeskilling av högst 8,565 kronor samt att å dessa tomter må, enligt plan, som kan varda av Eders Kungl. Maj:t godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 221,435 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen måtte *dels* besluta, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomterna 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i den s. k. Bagaregården i Göteborgs stad, innehållande en sammanlagd areal av 1,461,1 kvadratmeter, för en köpeskilling av högst 25,351 kronor samt att å dessa tomter må enligt plan, som kan varda av Eders Kungl. Maj:t godkänd, uppföras arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 604,649 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

Att å orter, där bostadsbrist gör sig gällande, staten bereder tillgång till lämpliga bostäder för den vid statens affärsdrivande verk anställda personalen synes riksdagen välbetänkt med hänsyn såväl till statens intresse av att förvärva och bibehålla skickliga arbetare som ock till arbetarnas eget bästa. Såsom departementschefen vid behandlingen av frågan om anvisande av anslag för byggande av boställshus vid statens järnvägar framhållit, har staten också otvivelaktigt skyldighet såsom arbetsgivare vid ett affärsdrivande verk att i möjligaste mån sörja för tjänliga bostäder åt sina tjänstemän. Vad särskilt angår bostadsförhållandena i Göteborg, synas dessa vara sådana, att åtgärder från statens sida i antydd riktning äro av behovet i hög grad påkallade. För att en verksam hjälp till bostadsnödens minskande skall ernås, anser riksdagen, i likhet med motionärerna, att båda de bostadskomplex för arbetare vid telegrafverket, varom telegrafstyrelsen framlagt förslag, böra komma till utförande. Det synes riksdagen vara så mycket större skäl att nu igångsätta båda dessa byggnadsföretag, som byggnadsverksamheten i Göteborg för närvarande endast bedrives i ringa omfattning och Göteborgs stad lämnar 50 % rabatt å priserna för ifrågavarande tomter, under förutsättning att dessa äro bebyggda den 1 oktober 1919.

Beträffande de uppgjorda planerna för byggnaderna vill riksdagen framhålla, att då största möjliga antal bostäder bör beredas, lägenheter med 3 rum och kök endast undantagsvis böra ifrågakomma. Med hänsyn härtill torde kostnaderna böra beräknas enligt alternativ I i telegrafstyrelsens förslag och det i motionen upptagna anslagsbeloppet kunna nedsättas med i runt tal 15,000 kronor samt anslaget alltså bestämmas till 615,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomterna nr 3 och 4 i fjärde kvarteret Kungsladugården samt tomterna nr 2, 3, 4 och 5 i tolfte kvarteret av nittonde roten i Göteborgs stad samt för uppförande å dessa tomter, enligt plan som kan varda av Eders Kungl. Maj:t godkänd, av arbetarbostäder för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 615,000 kronor.

13:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare beträffande telegrafverket föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping för en köpeskilling av högst 52,156 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 52,200 kronor.

I anledning av Eders Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning medgav 1917 års riksdag, att telegrafverkets verkstad i Nynäshamn finge

tillbyggas för en beräknad kostnad av 800,000 kronor samt att för beredande av bostäder åt arbetare vid nämnda verkstad finge, efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande, disponeras ett belopp av högst 900,000 kronor, varjämte riksdagen anvisade för ändamålet erforderliga medel.

Av statsrådsprotokollet i ärendet inhämtas, att sedan telegrafstyrelsen uppgjort preliminära avtal om inköp av åtta inom Nynäshamns köping belägna, bebyggda fastigheter, vilka enligt styrelsens mening lämpade sig till uthyrning åt telegrafverkets arbetare, Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt telegrafstyrelsen att inköpa samma fastigheter för en köpeskilling av sammanlagt högst 185,000 kronor. Vidare har Eders Kungl. Maj:t anbefallt telegrafstyrelsen att inkomma med förslag i fråga om användningen av återstoden av det av riksdagen för beredande av bostäder åt arbetarna vid ifrågavarande verkstad beviljade belopp, därvid styrelsen hade att taga under överbägande, i vilken utsträckning lägenheterna kunde inredas för två rum och kök. Vad i ärendet sålunda förekommit har icke givit riksdagen anledning till annat uttalande, än att riksdagen förutsätter, att beträffande användningen av återstoden av berörda anslag vederbörlig hänsyn kommer att tagas till angelägenheten av att, för avhjälpande av bostadsbristen inom Nynäshamns köping, *nya* lägenheter varda uppförda.

Vad beträffar förslaget om inköp av nu ifrågavarande tomter, vilka äro avsedda för en framtida utvidgning av telegrafverkets verkstad, synes detsamma riksdagen vara välbetänkt.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av lägenheterna Nynäs villastadstomter nr 1, 2 och 3 samt Nynäshamn nr 3 i Nynäshamns köping anvisat ett reservationsanslag för år 1919 av 52,200 kronor.

14:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 14 föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för telegrafverkets räkning må inköpas tomten nr 15 i kvarteret Carl XI i Hälsingborg för en köpeskilling av högst 23,940 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 24,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för inköp för telegrafverkets räkning av tomten nr 15 i kvarteret Carl XI i Hälsingborg anvisat ett reservationsanslag för år 1919 av 24,000 kronor.

15:o) I punkt 15 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande

disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av nämnda belopp 200,000 kronor.

Såsom departementschefen erinrat, har behov av i nu ifrågasatt form anvisade anslag gjort sig gällande jämväl för andra statens affärsdrivande verk. Sålunda hava under senare åren årligen beviljats anslag för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårsanordningar. Vidare har 1917 års riksdag beviljat medel till inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse.

Då det syns riksdagen ändamålsenligt, att medel för motsvarande ändamål vid telegrafverket ställas till förfogande, har riksdagen, som i likhet med departementschefen anser, att i sammanhang med ett följande års statsverksproposition bör redogöras för det sätt, varpå ifrågavarande medel under nästföregående år må hava blivit använda, funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* medgivit, att för inköp av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må efter Eders Kungl. Maj:ts prövning och avgörande disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor; *dels ock* för ändamålet för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

16:o) Såsom riksdagen i särskild skrivelse för Eders Kungl. Maj:t anmält, har riksdagen för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

C. Statens järnvägar.

17:o) Eders Kungl. Maj:t har beträffande kapitalökning vid statens järnvägar i punkt 16 av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med ombyggnad av Malmö statsbangård för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

I årets statsverksproposition har tillämpats en förändrad uppställning av kapitalökningsanslagen beträffande statens järnvägar. Riksdagen har funnit denna nya uppställning väl tillgodose de önskemål, som av 1917 års riksdag i sådant avseende uttalades.

Beträffande nu ifrågavarande punkt har riksdagen icke haft anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, vadan riksdagen alltså för fortsättande av arbetena med ombyggnad av Malmö statsbangård för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

18:o) Uti punkt 17 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullföljande av arbetena med anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 1,850,000 kronor.

Enligt det i ärendet förda statsrådsprotokollet erfordras på grund av inträdda prisstegringar för fullföljande av arbetena å Hallsbergs rangerbangård enligt den för 1917 års riksdag framlagda planen dels en ökning av 1919 års anslag från förut beräknade 1,500,000 kronor till 1,850,000 kronor, dels ock uppförande å tilläggsstat för år 1918 av ett anslag å 300,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fullföljande av arbetena med anläggning av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sammanhängande arbeten för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,850,000 kronor.

19:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare i punkt 18 föreslagit riksdagen att för slutförande av arbetena med utvidgning av Västanfors station för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

På grund av prisstegringen erfordras enligt det till ärendet hörande statsrådsprotokollet för fullbordande av ifrågavarande anläggning utöver vad ursprungligen beräknats av anslagsmedel 85,000 kronor, varav 40,000 kronor äskats å tilläggsstaten för år 1918 samt 45,000 kronor ingå i det för år 1919 begärda anslaget.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för slutförande av arbetena med utvidgning av Västanfors station för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

20:o) I punkt 19 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av arbetena med utvidgning av Ockelbo station m. m. för år 1919 anvisa, att utgå av länemedel, ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

Såsom framgår av statsrådsprotokollet i ärendet beräknades ifrågavarande utvidgningsarbete ursprungligen kräva ett anslag av 227,000 kronor, varav 150,000 kronor anvisats på 1918 års riksstat. På grund av de ökade material- och arbetsprisen har kostnaden för de återstående arbetena, vari dock icke ingår den tunnelanläggning, som 1917 års riksdag ansåg böra utföras i samband med den nu pågående ombyggnaden,

beräknats till 200,000 kronor, varav 60,000 kronor äskats å tilläggsstat för 1918.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fullbordande av arbetena med utvidgning av Ockelbo station m. m. för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

21:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare i punkt 20 föreslagit riksdagen att för ombyggnad av Ljusdals station för år 1919 anvisa, att utgå av låne-medel, ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Riksdagen har väl funnit kostnaden för ifrågavarande ombyggnadsarbete, sammanlagt 500,000 kronor, varav dock 100,000 kronor äro avsedda att bestridas av förnyelsefonden, vara högst betydande, men har likväl ej ansett sig kunna annat än bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen har alltså för ombyggnad av Ljusdals station för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

22:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 21 framställda förslag får riksdagen anmäla, att riksdagen för utvidgning av spårsystemet m. m. vid Långsele för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 210,000 kronor.

23:o) Under punkt 22 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anordnande av nya stationer och mötesplatser för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 443,000 kronor.

Mot Eders Kungl. Maj:ts föreliggande anslagskrav, till vilket kommer å tilläggsstat för år 1918 äskat anslag för ändamålet å 300,000 kronor, har riksdagen ej haft annat att erinra än att med beviljande av anslag till anläggande av mötesplats vid Långviksmon enligt riksdagens mening bör anstå, till dess orsbefolkningen lämnats tillfälle att uttala sig angående lämpligaste sträckningen av den ifrågasatta landsvägen mellan Gideå och Björne socknar. På grund härav bör anslaget till nya stationer och mötesplatser för år 1919 nedsättas med 76,000 kronor till 367,000 kronor.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för anordnande av nya stationer och mötesplatser för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 367,000 kronor.

24:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för utförande av spåranordningar i anslutning till förefintliga spårsystem för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,820,100 kronor.

Av den i statsrådsprotokollet lämnade utredningen inhämtas, att förevarande anslagsbelopp jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 1,000,000 kronor avsetts för förlängning av mötesspår samt utläggande

av ett tredje tågspår ävensom för anordnande av utdrags-, uppställnings- och frilastningsspår vid ej mindre än 68 stationer.

Riksdagen har för utförande av spåranordningar i anslutning till förefintliga spårsystem för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,820,100 kronor.

25:o) Under punkt 24 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av anläggningar vid kol- och vattenstationer för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 246,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för utförande av anläggningar vid kol- och vattenstationer för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 246,000 kronor.

26:o) Sedan Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, punkt 25, föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att i ämnet avlätas, för anläggande av avloppsledning vid Järva lokomotivstation för år 1919 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 140,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t uti en den 3 maj 1918 till riksdagen avlåten proposition, nr 430, föreslagit riksdagen att *dels* till anordnande av avloppsledningar för Järva lokomotivstation under utgifter för kapitalökning för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 156,200 kronor, att utgå av lånemedel; *dels ock*, vid bifall härtill, besluta, att de i förslaget till 1919 års riksstat bland inkomsterna under rubriken »I. Fast upplåning» upptagna lånemedel skola höjas med 16,200 kronor.

De ifrågavarande ledningarna äro avsedda att anordnas i samband med vissa för militäretablissemangen å Järvafältet erforderliga avloppsledningar, för vilka Eders Kungl. Maj:t uti särskild proposition till innevarande års riksdag äskat anslag. Hela anläggningskostnaden har beräknats till 456,200 kronor, varav 156,200 kronor skulle belöpa å statens järnvägar.

Riksdagen, som i fråga om kostnaden för ledningarna för militäretablissemangen uti särskild skrivelse anmält sitt beslut om anvisande av härför nödiga medel, får nu anmäla, att riksdagen till anordnande av avloppsledningar för Järva lokomotivstation för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 156,200 kronor.

27:o) I punkt 26 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 117,000 kronor.

Såsom av det i ärendet förda statsrådsprotokollet inhämtas, har kostnaden för ifrågavarande anläggning visat sig komma att överskrida de

för 1916 års riksdag framlagda beräkningarna med 77,000 kronor. Under förhandenvarande omständigheter har emellertid riksdagen ej funnit skäl till erinran mot denna kostnadsökning, vadan riksdagen får anmäla, att riksdagen för fullbordande av vatten- och avloppsledningsanläggning vid Kiruna för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 117,000 kronor.

28:o) I punkt 27 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av speciella anläggningar å bangårdar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

Utöver nu ifrågavarande anslagsbelopp har för utförande av speciella anläggningar å bangårdar, till vilken titel hänförts utgifter för anordnande av vagnvåg, för utbyggande av plattformstak samt för anordnande av kontaktledningar för bangårdsspår, å tilläggsstat för år 1918 äskats ett anslag av 39,700 kronor.

Riksdagen har för utförande av speciella anläggningar å bangårdar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 25,000 kronor.

29:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 28 framlagda förslag har riksdagen för fortsättande av arbetet med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 450,000 kronor.

30:o) Uti punkt 29 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 2,350,000 kronor.

Det för år 1919 av Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget understiger med 350,000 kronor det belopp, som ursprungligen beräknades under samma år bliva erforderligt för banbyggnaden. Järnvägsstyrelsen hade ock hemställt om anvisande för ändamålet av 3,350,000 kronor. Emellertid har i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag å 1918 års tilläggsstat äskats ett anslag för dubbelspårsbyggnaden av 500,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 2,350,000 kronor.

31:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts i punkt 30 därom framlagda förslag har riksdagen för fortsättande av arbetet med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Aneby och Sandsjö för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 902,700 kronor.

32:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 31 föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser

beräknats till 5,558,300 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av låne-medel, ett reservationsanslag av 1,520,000 kronor.

I proposition till 1916 års riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t riksdagen att besluta anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Tranås och Sävsjö. Riksdagen fann väl, att för anordnande av dubbelspår å hela denna statsbanesträcka talade enahanda skäl, vilka föranledde 1914 års riksdag att besluta utläggandet av ytterligare ett järnvägsspår mellan Norrköping och Mjölby, men ansåg dock, med hänsyn till angelägenheten därav att man under dåvarande ovissa ekonomiska situation ej mer än nödigt bunde sig för framtida utgifter, att beslutet rörande dubbelspårsutbyggnaden borde begränsas till bansträckan Aneby—Sandsjö, till vilken bandel olägenheterna av saknaden av dubbelspår framför allt hänförde sig.

Då dubbelspårsanläggningen Aneby—Sandsjö beräknas bliva färdig under år 1919, torde ej längre böra anstå med beslut om dubbelspårsbyggnadens fortsättande å ömse sidor om sagda sträcka.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö till Sävsjö, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser beräknats till 5,558,300 kronor, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,520,000 kronor.

33:o) I punkt 32 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm, varför kostnaden i sin helhet beräknats till 1,340,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Med hänsyn till de fördelar ur tågexpedieringssynpunkt, som skulle vinnas, därest tågmöten kunde förläggas jämväl till linjen närmast norr om Hässleholms starkt trafikerade station, har riksdagen ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning.

Riksdagen har alltså för påbörjande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm, varför kostnaden i sin helhet beräknats till 1,340,000 kronor, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

34:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 33 framlagda förslag har riksdagen för fortsättande av arbetet med omläggning av statsbanelinjen Lindome—Anneberg för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

35:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen för fortsättande av arbetet med ombyggnad av Bohusbanans viadukt över Sävdeån för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 472,000 kronor.

36:o) I punkt 35 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Då den nu förefintliga bron över Norsälven är svag redan i förhållande till den nuvarande trafiken och ej tillåter framförande av större tåg med de moderna, kolbesparande lokomotivtyperna, synes den föreslagna ombyggnaden bära komma till stånd. Utöver nu förevarande anslagsbelopp har Eders Kungl. Maj:t för ifrågavarande ändamål å tilläggsstat för år 1918 äskat ett anslag av 200,000 kronor.

Riksdagen har för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

37:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för fullbordande av arbetet med utförande av en broförbindelse över Dalälven vid Mora för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

38:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts i punkt 37 gjorda framställning har riksdagen till fullbordande av arbetena med ombyggnad av statens järnvägars reparationsverkstäder i Malmö för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

39:o) Uti punkt 38 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 537,000 kronor.

Enligt utredningen i ärendet skulle på grund av de inträdda pristegringarna kostnaden för ifrågavarande verkstadsanläggning komma att med 267,000 kronor överstiga vad som ursprungligen beräknats. På grund härav har anslaget för år 1919 föreslagits till 537,000 kronor i stället för tidigare avsedda 400,000 kronor, varjämte tilläggsanslag för 1918 upptagits med 88,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 537,000 kronor.

40:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 39 föreslagit riksdagen att för utförande av anläggningar vid huvudverkstäderna i Örebro, Östersund—Bollnäs och Notviken—Boden för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 127,500 kronor.

Av utredningen i ärendet inhämtas, att förevarande anslag är avsett dels för utläggning av ett last- och uppställningsspår vid centralverkstaden i Örebro samt av uppställningsspår för reparationsvagnar vid verkstaden i Östersund, dels ock för förbättring och utvidgning av ångcentralen i Boden. Riksdagen, som icke haft något att erinra mot ifrågasvarande framställning, har för spåranläggningar m. m. vid huvudverkstäderna för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 127,500 kronor.

41:o) I punkt 40 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för utförande av sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har järnvägsstyrelsen anhållit om anvisande för ifrågasvarande ändamål av ett anslag å 150,000 kronor, vilket belopp departementschefen med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen emellertid ansett böra reduceras med 50,000 kronor. Riksdagen får anmäla, att riksdagen för utförande av sanitära anläggningar vid huvudverkstäderna för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

42:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 41 föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

För påbörjande av arbetet med uppförandet av ny lokomotivstation i Örebro, varför kostnaden av anslagsmedel ursprungligen beräknades uppgå till 500,000 kronor, beviljade 1917 års riksdag för år 1918 ett anslag av 175,000 kronor. På grund av ökade arbets- och materialpris beräknas numera, trots vidtagna förenklingar i konstruktionen, ytterligare anslagsmedel erfordras till ett belopp av 575,000 kronor. Av sistnämnda belopp har Eders Kungl. Maj:t äskat 75,000 kronor å tilläggstat för år 1918 samt 275,000 kronor för år 1919. Återstående 225,000 kronor äro avsedda att anvisas för år 1920. Då den upprättade planen för anläggningen synes böra fullföljas, har riksdagen för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

43:o) Under punkt 42 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Järna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

Av utredningen i ärendet framgår, att kostnaden för ifrågavarande anläggning beräknats till 280,000 kronor, varav 50,000 kronor äskats av 1918 års tilläggsstat. Riksdagen, vars vederbörande utskott förvissat sig om att de föreslagna lokomotivstallarna utan olägenhet kunna användas jämväl efter en eventuell elektrifiering av ifrågavarande banlinjer, har för uppförande av en ny lokomotivstation vid Järna för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 230,000 kronor.

44:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetet med uppförande av en ny lokomotivstation vid Charlottenberg, varför kostnaden i sin helhet av anslagsmedel beräknats till 360,000 kronor, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Den nuvarande lokomotivstationen vid Charlottenberg kan icke motaga lokomotiv av de nyare typer, som äro avsedda att komma till användning efter höjandet av trafikkapaciteten å linjen Laxå—Charlottenberg. För ett snart utförande av ny lokomotivstation talar det skälet, att genom vidtagande av moderna anordningar vid densamma avsevärda besparingar i driften kunna vinnas.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för påbörjande av arbetet med uppförande av en ny lokomotivstation vid Charlottenberg, varför kostnaden i sin helhet av anslagsmedel beräknats till 360,000 kronor, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

45:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 44 föreslagit riksdagen att för uppförandet av nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 290,000 kronor.

Riksdagen, som funnit tillräckliga skäl vara anförda för ifrågavarande anläggning, har för uppförandet av nya lokomotivstallar vid Kiruna och Gällivare för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 290,000 kronor.

46:o) I punkt 45 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Såsom inhämtas av statsrådsprotokollet beräknas numera kostnaden för ifrågavarande arbeten sammanlagt komma att uppgå till 575,000 kronor mot vid 1917 års riksdag beräknade 415,000 kronor. Då för ändamålet av nämnda års riksdag beviljats ett anslag av 290,000 kronor samt Eders Kungl. Maj:t å tilläggsstat för 1918 äskat 85,000 kronor, skulle med det för 1919 begärda anslaget anläggningen kunna fullbordas.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fullbordande av arbetet med uppförande av ny lokomotivstation vid Krylbo för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

47:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 46 föreslagit riksdagen att för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 449,000 kronor.

Ifrågavarande anslag är avsett dels för mindre tillbyggnader av lokomotivstallarna i Laxå, Söderhamn, Långsele och Vännäs, dels för tillbyggnad av den nya lokomotivstationen i Mjölby, dels ock för anordningar för förbättrad driftsekonomi vid en del äldre lokomotivstationer.

Riksdagen har för utförande av tillbyggnad av och diverse anläggningar vid vissa lokomotivstationer för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 449,000 kronor.

48:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att till utförande av arbeten vid driftverkstäder för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till utförande av anläggningar vid driftverkstäder för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

49:o) I punkt 48 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för husbyggnader för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 1,268,900 kronor, därav 1,148,900 kronor att utgå av lånemedel.

I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen måtte för husbyggnader vid statens järnvägar anslå följande belopp nämligen:

för boställshus	kronor 2,489,700: —
» manskaps- och överliggningshus	» 379,800: —
» stationshusbyggnader	» 467,500: —
» godsmagasinsbyggnader	» 191,200: —
» beredande av tvårumslägenheter åt den lägst avlönade tjänstemannagruppen av den ordi- narie statsbanepersonalen	» 70,000: —
» anordnande av tvättstugor till vissa boställs- havare	» 50,000: —
» övriga husbyggnader	» 213,500: —
	<hr/>
	Summa kronor 3,861,700: —

samt att av detta sistnämnda summabelopp 2,000,000 kronor måtte upptagas å tilläggsstat för år 1918 för att redan under år 1918 kunna

göras tillgängliga, ävensom att resten 1,861,700 kronor måtte anvisas såsom reservationsanslag för år 1919.

Järnvägsstyrelsen har gjort framställning om anvisande för husbyggnader av ett belopp å sammanlagt 4,445,900 kronor, varav 2,000,000 kronor att tagas i anspråk under år 1918. I avseende å sistnämnda post har Eders Kungl. Maj:t ej vidtagit någon ändring. Nedsättningen i det sammanlagda anslagsbeloppet för åren 1918 och 1919 hänför sig förutom till boställshus, för vilka Eders Kungl. Maj:t upptagit ett belopp av 1,896,900 kronor, till manskaps- och överliggningshus, stationshusbyggnader samt gruppen »övriga husbyggnader». Berörda motion innebär, att anslagsbeloppet för boställshus skulle höjas till det av järnvägsstyrelsen föreslagna beloppet, men ifrågasätter i övrigt icke någon ändring i Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för husbyggnader för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,861,700 kronor.

50:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 49 framlagda förslag har riksdagen för anordnande av skenfria vägkorsningar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

51:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 50 föreslagit riksdagen att för anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att förevarande anslag är avsett för utförande av förstärkningsarbeten å kajerna i Stugsund och Sundsvall i och för uppställning av kollossningskranar.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för anordningar för beredande av ökad upplagsplats för stenkol vid importhamnar och å bränslestationer samt förbättrad kolemtagning i importhamnarna för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 125,000 kronor.

52:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 440,000 kronor.

För ifrågavarande ändamål anvisades av 1917 års riksdag ett anslagsbelopp av 638,000 kronor. På grund av de inträdda ytterligare prisstegringarna å de materialier, som erfordras för förevarande anläggningar, torde, även med hänsyn tagen till det å tilläggsstat för år 1918 äskade anslaget för ändamålet å 200,000 kronor, icke kunna göras någon nedsättning i det av Eders Kungl. Maj:t nu begärda anslaget.

Riksdagen har fördenskull för anläggande av telegraf- och sektions-telefonledningar samt för utförande av kabelarbeten för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 440,000 kronor.

53:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag har riksdagen för utförande av elektriska belysningsanläggningar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 154,000 kronor.

54:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

För växel- och signalsäkerhetsanläggningar har för åren 1917 och 1918 anvisats respektive 800,000 och 1,000,000 kronor. Av innevarande riksdag äskas för ändamålet sammanlagt 1,500,000 kronor, varav 500,000 kronor å tilläggsstat för år 1918. Med hänsyn till trafiksäkerhetens krav torde emellertid någon reducering av Eders Kungl. Maj:ts äskanden icke böra ske.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för utförande av växel- och signalsäkerhetsanläggningar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

55:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 54 framställda förslag har riksdagen för fortsättande av arbetena med elektrifiering av statsbanelinjen Kiruna—Svartön för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

56:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 55 föreslagit riksdagen att för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Redan vid avgivandet av förslag om statsinköp av Mora—Vänerns järnväg år 1916 framlade järnvägsstyrelsen tvenne alternativa planer för höjande av trafikförmågan å ifrågakvarande bandel. Någon bestämd ståndpunkt till dessa planer intogs emellertid icke vare sig av Eders Kungl. Maj:t eller riksdagen. Det nu framlagda förslaget åsyftar dels förstärkande av spåröverbyggnaden genom ökning av slipersantalet samt utbytande och förstärkande av broöverbyggnaderna, vilka arbeten äro avsedda att utföras med till järnvägsstyrelsens disposition stående medel, dels ock utvidgning av bangårdarna, förbättring av kol- och vattenstationer samt telefon- och telegrafväsendet ävensom uppförande av en del boställshus och stationsbyggnader. Kostnaderna för de arbeten, som äro avsedda att utföras med anslagsmedel, hava beräknats till sammanlagt 1,310,000 kronor, varav 300,000 kronor äskats å tilläggsstat för år 1918.

Mot förevarande förslag, som bl. a. skulle möjliggöra ett avlastande av trafiken å den hårt ansträngda bandelen Bollnäs—Krylbo genom dess överförande å linjerna Bollnäs—Mora—Kristinehamn och som skulle medföra avsevärda driftkostnadsbesparingar genom användande av moderna lokomotivtyper, har riksdagen intet att erinra.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för utförande av vissa arbeten för ökande av trafikkapaciteten å bandelen Kristinehamn—Mora för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

57:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 56 framlagda förslag har riksdagen för fortsättande av arbetet med ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

58:o) I punkt 57 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

För åren 1916—1918 har för nu ifrågavarande ändamål anvisats respektive 650,000 kronor, 800,000 kronor och 1,000,000 kronor. Utöver det å 1919 års stat begärda anslaget har Eders Kungl. Maj:t av innevarande riksdag å tilläggsstat för år 1918 äskat ett anslag för ändamålet av 250,000 kronor. Såsom förklaring till stegringen i anslagsäskandena har järnvägsstyrelsen framhållit dels de jämsides med trafikens utveckling framkommande ökade kraven på medel för hastigt påkommande behov, vilka med trafikökningen med varje år bliva allt större och i regel äro av den natur, att de icke kunna uppskjutas, dels penningvärdets fall. På grund av dessa omständigheter har riksdagen icke haft något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att ifrågavarande anslag hädanefter må anlitas för utförande av sådana mindre nybyggnadsarbeten, varför kostnaderna belöpa sig till högst 15,000 kronor mot förut stadgade 10,000 kronor. Häremot har departementschefen, med hänsyn till de ökade arbets- och materialpriserna, ej funnit anledning till erinran. Riksdagen delar ock denna departementschefens uppfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

59:o) Eders Kungl. Maj:t har under punkt 58 föreslagit riksdagen att till täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,400,000 kronor.

Beträffande det förhållandet att arbeten, för vilka av 1913—1915 års riksdagar beviljats medel, ännu ej färdigställts och i vissa fall ej ens påbörjats, har riksdagens vederbörande utskott inhämtat, att den allmänna anledningen härtill varit, att i och med de förhållandena, som inträdde med krigsutbrottet och som medförde alltjämt stegrade materialpriser, till en början hos järnvägsstyrelsen uppstod viss tvekan, huruvida ursprungligen tänkt material i vissa konstruktioner borde bibehållas eller ersättas med andra, som vid tidpunkten ifråga visade sig prisbilligare. Härav följande utrednings- och konstruktionsarbeten hava medfört viss tidsutdräkt, varjämte även svårigheten att anskaffa materiell haft inflytande å arbetenas fördröjande.

Med anledning av vad riksdagens vederbörande utskott erfarit angående orsakerna i övrigt till att vissa anläggningar ännu ej färdigställts, vill riksdagen framhålla, att innan krav om anslag föreläggas riksdagen, frågorna så vitt möjligt böra vara så beredda, att ej anläggningarnas påbörjande behöver uppskjutas på grund av nödvändigheten av att fullständiga utredningsarbetet. Under de på senare år rådande konjunkturerna har givetvis av sådan anledning uppkommit dröjsmål med byggnadsarbetenas igångsättande bidragit till, att kostnaderna kommit att överstiga vad som ursprungligen beräknats.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för täckande av den å samtliga nu ifrågavarande anslag uppkomna bristen för år 1919 anvisa ett anslag å 4,281,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att förskottsvis redan 1918 av tillgängliga medel utanordna 2,500,000 kronor. Departementschefen har emellertid funnit överskridandena vara av den omfattning, att bristens ersättande lämpligen borde fördelas på 3 år, samt ansett, att av behövliga tilläggsanslag 1,400,000 kronor borde anvisas å tilläggsstat för 1918 och 1,400,000 kronor äskas för år 1919.

Vid det förhållandet att med en del av ifrågavarande arbetens utförande torde komma att något anstå, har riksdagen ej haft något att erinra mot den av departementschefen förordade uppdelningen av tilläggsanslagen ifråga.

Då för åtgärder till förhindrande av störningar i svagströmsledningar vid riksgränsbanan särskilt anslag beviljades av 1917 års riksdag, synes för den del av bristen, som hänför sig till detta anslag, särskilt tilläggsanslag böra uppföras å 1919 års stat.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* till täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, för år

1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,325,000 kronor, dels till täckande av brist, som uppkommit å det av 1917 års riksdag för vidtagande av åtgärder för undvikande av störningar i svagströmsledningarna vid bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

60:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 59 föreslagit riksdagen att till fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,073,000 kronor.

Ifrågavarande anslagsäskande innebär ett överskridande av de ursprungliga kostnadsberäkningarna med 123,000 kronor. Denna merkostnad har sin grund i beslutet om banans framdragande mellan Sveg och Åsarne enligt den s. k. Tvärhoanlinjen. Beträffande de ytterligare kostnader för banbygget, som äro att förvänta på grund av stegringar i material- och arbetspriserna, hava några beräkningar ännu icke framlagts.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att handelskamrarna i Stockholm och Gävle samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare gjort framställning om, att en forcering av banbygget mellan Sveg och Åsarne måtte vidtagas, varvid ifrågasatts, att arbetena skulle bedrivas i den omfattning, att bandelen kunde vara fullbordad under förra hälften av år 1918. Såsom huvudsakligt skäl för denna hemställan hava handelskamrarna anfört, att härmed skulle tidigare vinnas en andra linje upp till mellersta Norrland, varigenom skulle möjliggöras en avlastning av den tungt belastade bandelen Krylbo—Bräcke ävensom lättnad överhuvud i trafiken på mellersta Norrland och på Trondhjem.

Järnvägsstyrelsen, som, med hänsyn såväl till de högst avsevärda kostnadsökningar en forcering av banbygget, även i mindre omfattning, skulle medföra som till svårigheterna att anskaffa byggnadsmaterial och arbetskraft, icke kunnat tillstyrka den gjorda framställningen, har med styrka betonat angelägenheten av, att banbyggnaden mellan Sveg och Brunflo trots alla därmed förknippade svårigheter bedrives åtminstone i överensstämmelse med de planer, som därför tidigare uppgjort, eller så, att den återstående bansträckan Sveg—Åsarne kan vara färdig att öppnas för trafik under senare delen av år 1919.

Ehuru livligt behjärtande det utav handelskamrarna framförda önskemålet rörande arbetets forcering, har departementschefen, på de skäl järnvägsstyrelsen häremot anfört, icke funnit sig kunna tillstyrka åtgärder i dylik riktning. Då riksdagen delar denna departementschefens uppfattning, har riksdagen emellertid i anslutning till järnvägsstyrelsens nyss återgivna uttalande velat framhålla önskvärdheten därav, att bandelen Sveg—Åsarne kan öppnas för trafik under år 1919.

Riksdagen har till fortsättning av statsbanan Sveg—Brunflo för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,073,000 kronor.

61:o) Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom i punkt 60 framställda förslag har riksdagen till fortsättande av statsbanan Sveg—Hede för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

62:o) Under punkt 61 har Eders Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 3,900,000 kronor.

Enligt den plan för nya statsbanebyggnader i Norrland, vilken framlades för nästlidet års riksdag skulle inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare bliva färdig år 1924. Med de jämkningar, som betingats av riksdagens beslut att framdraga banan över Kasker i stället för såsom i byggnadsplanen förutsattes, över Avaviken, skulle utöver de för åren 1917 och 1918 beviljade anslagen om respektive 3,500,000 kronor och 4,000,000 kronor erfordras ytterligare 22,650,000 kronor att fördelas på åren 1919—1924 med respektive 4,500,000 kronor för ett vart av åren 1919—1922, 4,200,000 kronor för år 1923 och 450,000 kronor för år 1924. Dessa belopp voro emellertid beräknade efter de före kristidens början år 1914 rådande arbets- och materialpriser. Med den oerhörda stegring av nämnda priser, som sedan dess ägt rum, erfordras, enligt vad av järnvägsstyrelsen verkställd utredning visar, för arbetenas bedrivande enligt den ursprungliga planen för år 1919 ett anslag å ej mindre än 11,750,000 kronor, därav 4,150,000 kronor belöpa å de arbeten, som beräknats skola utföras med de för åren 1917 och 1918 beviljade anslagen. Av sistnämnda belopp skulle enligt styrelsens förslag 3,500,000 kronor böra utgå redan under år 1918.

Departementschefen har, under uttalande, att det är särdeles önskvärt, att inlandsbanan blir färdig inom den tid som förut ifrågasatts, med hänsyn till den nuvarande finansiella situationen och de stora anspråk, som i övrigt ställas på statskassan för statens järnvägars räkning, funnit sig nödgad föreslå en nedsättning av järnvägsstyrelsens anslagsäskande till 5,900,000 kronor, varav 2,000,000 kronor äskats å tilläggsstat för år 1918.

Riksdagen har till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 3,900,000 kronor.

63:o) I punkt 62 har Eders Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting för år 1919 anvisa att utgå av lånemedel ett reservationsanslag av 1,950,000 kronor.

Enligt utredningen i ärendet har järnvägsstyrelsen beräknat, att för fullgörande av den förut uppgjorda byggnadsplanen för banan skulle, med hänsyn till de nu gällande priserna, det för år 1918 beviljade anslaget 1,000,000 kronor behöva höjas med 500,000 kronor och det för år 1919 avsedda anslaget 1,300,000 kronor böra ökas med 650,000 kronor. I enlighet med järnvägsstyrelsens förslag har nämnda belopp 500,000 kronor av Eders Kungl. Maj:t äskats å tilläggsstat för år 1918.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,950,000 kronor.

64:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av statsbanan Hällnäs—Stensele för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 375,000 kronor.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, erfordras för arbetenas bedrivande å banan Hällnäs—Stensele under år 1919 ett 50 % högre anslag än tidigare, med utgångspunkt från de under år 1914 rådande arbets- och materialpriser, beräknats.

Riksdagen har för påbörjande av statsbanan Hällnäs—Stensele för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 375,000 kronor.

65:o) I punkten 64 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelse-spår till en blivande hamn utanför Holmsund dels medgiva överförande från Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad till nu ifrågavarande banbyggnad av 85,000 kronor, dels ock för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

Jämväl för nu ifrågavarande bandel beräknas numera arbetenas bedrivande enligt 1917 års byggnadsplan medföra en merkostnad av 50 % av det ursprungligen för år 1919 beräknade anslagsbeloppet, 180,000 kronor, eller sålunda 90,000 kronor. Då å de av riksdagen beviljade anslagsmedel för banbyggnaden Vännäs—Umeå förefinnes ett överskott å 85,000 kronor, som föreslagits skola tagas i anspråk för nu ifrågavarande bana, skulle emellertid anslaget för år 1919 ej behöva ökas med mera än 5,000 kronor utöver det i 1917 års plan upptagna beloppet.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för påbörjande av arbetena å statsbanan Umeå—Holmsund jämte förbindelse-spår till en blivande hamn utanför Holmsund dels medgivit överförande från Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad till nu ifrågavarande banbyggnad av 85,000 kronor; dels ock för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 185,000 kronor.

66:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 65 föreslagit riksdagen dels medgiva, att till täckande av uppkommen brist, 70,000 kronor, i de till ut-

förande av statsbanan Dagarn—Hultebo beviljade anslag må till samma anslag överföras från anslaget till statsbanan Morjärv—Lappträsk 42,000 kronor och från anslaget till statsbanan Östersund—Ulriksfors 28,000 kronor; *dels ock*, under förbehåll att ytterligare erforderlig mark kostnadsfritt upplåtes samt att Ljusne—Voxna aktiebolag bidrager med ett belopp av 3,000 kronor, för anordnande av trafikplats med mera å statsbanan Dagarn—Hultebo för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 52,000 kronor.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag i fråga om sättet för täckande av den brist om 70,000 kronor, som på grund av de ökade arbets- och materialprisen uppstått vid ifrågavarande banas anläggning, vartill år 1914 års senare riksdag anvisats ett anslag av 435,000 kronor, har riksdagen icke haft något att erinra. Vad den ifrågasatta hållplatsen angår, skulle densamma medföra avsevärda fördelar såväl för domänstyrelsen vid förvaltningen av statens kring banan belägna skogar som ock för ortsbefolkningen, vadan riksdagen funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag jämväl i denna del.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* medgivit, att till täckande av uppkommen brist, 70,000 kronor, i de för utförande av statsbanan Dagarn—Hultebo beviljade anslag må till samma anslag överföras från anslaget till statsbanan Morjärv—Lappträsk 42,000 kronor och från anslaget till statsbanan Östersund—Ulriksfors 28,000 kronor; *dels ock* under förbehåll att ytterligare erforderlig mark kostnadsfritt upplåtes samt att Ljusne—Voxna aktiebolag bidrager med ett belopp av 3,000 kronor, för anordnande av trafikplats med mera å statsbanan Dagarn—Hultebo för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 52,000 kronor.

67:o) I statsverkspropositionen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Svegs järnväg, för ändamålet beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag för år 1919 av 1,000,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en den 8 mars 1918 avlåten proposition, nr 149, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels*, med godkännande av de i statsrådsprotokollet angivna huvudgrunder för förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen Orsa—Sveg, för inköp av nämnda järnväg under utgifter för kapitalökning för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst, 7,649,400 kronor, därav 720,100 kronor att utgå av lånemedel; *dels ock*, under förutsätt-

ning av bifall till vad sålunda föreslagits, besluta, att i 1919 års riksstat de bland inkomsterna under rubriken i anspråk tagna kapitaltillgångar från allmänna järnvägslånefonden upptagna medel skola höjas med 6,929,300 kronor.

Då riksdagen år 1916 fattade beslut om statsinlösen av Mora—Vänerns järnväg, utgick riksdagen från att de i enskild ägo befintliga bandelar, som förbunde nämnda järnväg och inlandsbanans sydliga del, framdeles skulle förvärfvas för statens räkning. Sedan bandelen Mora Noret—Orsa numera med ingången av år 1918 införlivats i statsbanenätet, återstår för sammanbindning med inlandsbanan endast den norr om sistberörda bandel belägna, till statsinköp nu föreslagna järnvägen Orsa—Sveg.

Vad angår den preliminärt överenskomna köpeskillingen för järnvägen ifråga, har denna beräknats efter samma grunder, som tillämpats i avseende å förvärvet av bandelen Mora Noret—Orsa. Vid sådant förhållande och då i övrigt intet synes vara att erinra mot de föreslagna grunderna för inköpet, har riksdagen ansett sig böra bifalla det samma.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* med godkännande av i statsrådsprotokollet över civilärenden den 8 mars 1918 angivna huvudgrunder för förvärvande för svenska statens räkning av Orsa—Härjedalens järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen Orsa—Sveg, för inköp av nämnda järnväg under titel »utgifter för kapitalökning» för år 1919 anvisat ett förslagsanslag, högst, 7,649,400 kronor; *dels ock* beslutat, att i 1919 års riksstat de bland inkomsterna under rubriken i anspråk tagna kapitaltillgångar från allmänna järnvägslånefonden upptagna medel skola höjas med 6,929,300 kronor.

68:o) I punkt 67 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Av utredningen i ärendet inhämtas, att järnvägsstyrelsen hemställt om ett anslag för ifrågavarande ändamål av 1,000,000 kronor, varav 500,000 kronor i förskott för år 1918. De av Eders Kungl. Maj:t sammanlagt äskade anslagen 800,000 kronor, varav 400,000 kronor uppförts å tilläggsstat för år 1918, uppgå till samma belopp, som för ändamålet uppförts å 1918 års riksstat.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbel-

spåranordningar, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

69:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att till anskaffande av rullande materiell vid statens järnvägar för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 15,100,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har ansett, att anskaffningen av rullande materiel under år 1919 borde — inberäknat den materiel, som är avsedd att ersätta försliten sådan — omfatta 29 ånglokomotiv, 5 elektriska lokomotiv, 153 person-, post- och resgodsvagnar, 1,000 godsvagnar samt 135 malmvagnar. Kostnaden för denna materiel har beräknats till 23,000,000 kronor, varvid förutsatts ungefär samma priser, som vid senaste beställning i början av år 1917. Av berörda belopp har järnvägsstyrelsen beräknat kunna disponera 6,000,000 kronor från statens järnvägars förnyelsefond. Utöver de 17,000,000 kronor, som alltså skulle behöva utgå av anslagsmedel har järnvägsstyrelsen gjort framställning om anvisande av ett tilläggsanslag å 100,000 kronor för anskaffning av de fyra elektriska malm-tågslokomotiv, för vilka riksdagen åren 1913 och 1914 beviljat sammanlagt 600,000 kronor samt 1916 års riksdag anvisat ett tilläggsanslag å 240,000 kronor. Behovet av det ytterligare tilläggsanslaget är be-tingat därav, att kristiden omöjliggjort leverans i beräknad tid av åtskilliga till lokomotiven erforderliga delar, vilket medfört, att kostnaden för lokomotivens färdigställande blivit betydligt ökad genom den prisstegring, som under den sålunda förlängda byggnadstiden alltjämt pågått.

Mot järnvägsstyrelsens sistnämnda förslag har departementschefen icke haft något att erinra. Vad åter angår det för nyanskaffning av materiel begärda beloppet har departementschefen funnit sig nödgad att med hänsyn till statsbudgetens ställning förorda en nedsättning till 15,000,000 kronor.

Enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat äro de priser å rullande materiel, med vilka man för närvarande måste räkna, avsevärt högre än de, som legat till grund för järnvägsstyrelsens anslagsberäkning. Riksdagen vill emellertid uttala den förhoppningen, att med beställningen av ifrågavarande materiel skall kunna åtminstone i viss utsträckning anstå, till dess gynsammare prisförhållanden inträda.

Riksdagen har till anskaffande av rullande materiel vid statens järnvägar för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 15,100,000 kronor.

70:o) I punkt 69 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för år 1919 anvisa dels för nya inventarier vid statens järnvägar ett reser-

vationsanslag av 2,100,000 kronor dels ock för ökat förlag vid samma järnvägar ett förslagsanslag, högst 3,000,000 kronor.

Av det anslag, som äskats för nya inventarier, avses tillhoppa 900,000 kronor för inköp av en del större och dyrbarare maskiner vid verkstäderna och för kolemtagning vid importhamnarna, vilka maskiner till största delen beräknats kunna anskaffas med anlitande av tidigare för ändamålet anvisade anslag, men på grund av de oerhörda prisstegringarna ej kunnat erhållas för de sålunda beviljade medlen. Återstående summan, 1,200,000 kronor eller samma belopp, som nästlidet år beviljats för nya inventarier, skulle användas för den löpande inventarieanskaffningen. Mot förevarande förslag har riksdagen ej funnit anledning till erinran.

Beträffande frågan om anslag till ökat förlag har departementschefen anfört, att de senaste årens erfarenhet visat, att den sparsamhet, som iakttagits vid tillgodoseendet av statens järnvägars behov av förlagskapital, icke medfört någon fördel ur statsfinansiell synpunkt. Då nämligen detta behov ovillkorligen måst tillgodoses, har järnvägsstyrelsen nödgats bereda sig rörelsekapital dels genom användande av för andra ändamål än ökning av förlaget beviljade anslagsmedel, dels ock däri- genom, att trafiköverskottsmedel, som bort redovisas efter månadsboksluten, en längre tid innehållits. Uppenbart bliva, yttrar departementschefen, genom dylika förfaringssätt statsjärnvägarnas anspråk på statskassan lika stora, som om ett tillräckligt kassaförlag anslagits.

Det synes riksdagen i likhet med departementschefen, att en avveckling av förskottsväsendet jämväl på nu ifrågavarande område bör äga rum; och har riksdagen fördenskull icke funnit sig böra vidtaga någon nedsättning vare sig i det anslag för ökat förlag vid statens järnvägar, som äskats å 1919 års riksstat, eller i det anslagsbelopp för samma ändamål av 11,000,000 kronor, som Eders Kungl. Maj:t föreslagit skola uppföras å tilläggsstaten för år 1918.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för år 1919 anvisat *dels* för nya inventarier vid statens järnvägar ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor; *dels ock* för ökat förlag vid samma järnvägar ett förslagsanslag, högst, 3,000,000 kronor.

D. Statens vattenfallsverk.

71:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 70 beträffande statens vattenfallsverk föreslagit riksdagen att för fortsättande av arbetena med Söder-

tälje kanals ombyggnad för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förevarande anslagsäskande står i överensstämmelse med den år 1916 upprättade planen för kanalombyggnadens genomförande. Emellertid har vattenfallsstyrelsen hemställt om anvisande för år 1919 av 2,400,000 kronor, därav 400,000 kronor redan under år 1918 skulle tagas i anspråk för att bereda fyllnad i sistnämnda års anslag för ändamålet. För år 1918 har nämligen av 1917 års riksdag i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag anvisats ett anslag av 600,000, medan vattenfallsstyrelsen ansett ett anslag av 1,000,000 kronor vara erforderligt.

Enligt vad riksdagens vederbörande utskott från vattenfallsstyrelsen inhämtat, skulle det för arbetenas planmässiga bedrivande vara av stor betydelse, om av det utav Eders Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet för år 1919 berörda 400,000 kronor kunde göras tillgängliga redan under år 1918. Vid sådant förhållande har riksdagen ansett, att sistnämnda belopp bör uppföras å tilläggsstat för år 1918 och anslaget för år 1919 alltså nedsättas till 1,300,000 kronor.

Riksdagen, som i särskild skrivelse anmäler sitt beslut om uppförande å 1918 års tilläggsstat av anslag för ändamålet, får alltså härmed anmäla, att riksdagen för fortsättande av arbetena med Södertälje kanals ombyggnad för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor.

72:o) I punkt 71 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fullbordande av en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Av utredningen i ärendet inhämtas, att kostnaden för verkställande av Trollhätte kraftstations tredje utbyggnad torde komma att med omkring 1,200,000 kronor överskrida det belopp, som vattenfallsstyrelsen vid dess på hösten år 1916 framställda anslagsäskanden för ändamålet beräknat, eller 10,120,000 kronor. Orsaken härtill är främst att söka i de oerhört ökade materialprisen. Trots det för normala förhållanden höga tilläggsanslag, som sålunda visat sig behövt, kommer, enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit, kraftstationens tredje utbyggnad att tack vare de höga pris, som kunnat erhållas för den energi, varom avtal under senaste tiden träffats, bliva en för staten förmånlig affär.

Riksdagen har för fullbordande av tredje utbyggnaden av Trollhätte kraftstation för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

73:o) Eders Kungl. Maj:t har vidare föreslagit riksdagen att för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för

år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 2,550,000 kronor.

På grund av den snabba utvecklingen av efterfrågan på elektrisk energi i trakten av Göta älv har vattenfallsstyrelsen beräknat, att krafttillgången vid Trollhättan efter fullbordandet av tredje utbyggnaden av kraftstationen därstädes icke kan tillgodose behovet under mer än omkring tre år framåt. En fortsatt utvidgning av kraftstationen i Trollhättan anses emellertid icke lämpligen kunna vidtagas, förrän en reglering av Vätern kommit till stånd, vilket icke beräknas ske inom de närmaste åren. För ökande av krafttillgången inom ifrågavarande område måste fördenskull ettera av fallen vid Vargön eller Lilla Edet utbyggas. Av utredningen synes tydligt framgå, att fallet vid Lilla Edet härvid i första hand bör komma i fråga.

Med de före världskriget gällande enhetspriserna hava anläggningskostnaderna för första utbyggnaden av kraftstationen vid Lilla Edet, som avsetts erhålla en total installerad effekt av normalt 26,500 turbinhästkrafter eller omkring 18,000 kilowatt, beräknats till 6,500,000 kronor. Med tillämpning av arbets- och materialprisen under år 1917 skulle utbyggnaden komma att draga en kostnad av 13,300,000 kronor.

På grund av den synnerligen höga utbyggnadskostnaden har väl riksdagen ansett ett uppskov med påbörjandet av kraftstationsanläggningen vara i hög grad önskvärt. Riksdagen har emellertid icke funnit ett sådant uppskov tillrädligt, i första hand med hänsyn därtill att varje avbrott i utvecklingen av statens tillhandahållande av elektrisk kraft bör såvitt möjligt förebyggas. För ett omedelbart påbörjande av anläggningen talar vidare den omständigheten, att det med all sannolikhet icke är möjligt för staten att, sedan nu gällande arrendeavtal med Lilla Edets pappersbruk den 10 juni 1918 utgått, på någorlunda tillfredsställande ekonomiska villkor åter utarrendera pappersbruket och därtill hörande vattenfall, åtminstone på kort tid. Dessutom bör ej ringa avseende fästas därvid, att igångsättandet av byggnadsarbetena vid Lilla Edet skulle bereda fortsatta arbetstillfällen åt en avsevärd del av den skolade stam av arbetsbefäl och arbetare, som blir ledig vid det snart förestående avslutandet av arbetena å ombyggnaden av Trollhätte kanal samt tredje utbyggnaden av kraftstationen i Trollhättan.

Under nu angivna förhållanden har riksdagen funnit sig böra bevilja anslag för utbyggnadens påbörjande.

De medel Eders Kungl. Maj:t nu begärt av riksdagen — förutom anslaget å 1919 års stat jämväl 700,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 —

äro avsedda för igångsättande av de för anläggningen erforderliga vattenbyggnaderna, vilkas utförande drager längsta tiden och beträffande vilka kostnaderna stigit i mindre grad än beträffande den maskinella utrustningen. Med hänsyn till de stora anslagskrav, som för statens vattenfallsverks räkning framlagts, samt de för närvarande uppdrivna prisen har departementschefen ansett det tillsvidare böra anstå med anvisande av medel för den maskinella utrustningen. Riksdagen delar denna departementschefens uppfattning. Därest det för anläggningens fullbordande inom beräknad tid skulle befinnas nödvändigt att redan under år 1919 beställa vissa maskiner, torde, på sätt departementschefen ock ifrågasatt, anslag härför kunna anvisas å tilläggsstat för nämnda år.

I enlighet med vad sålunda anförts, får riksdagen anmäla, att riksdagen för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 2,550,000 kronor.

74:o) I punkt 73 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för fortsättande av andra utbyggnaden av Porjus kraftstation för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Det av 1917 års riksdag beviljade anslaget å 925,000 kronor för påbörjande av en andra utbyggnad av Porjus kraftstation var avsett för insättande i stationen av turbin till ett nytt sjätte aggregat och för vissa därav betingade byggnadsarbeten. I anslaget ingick sålunda icke kostnaden för generator och övrig elektrisk utrustning.

Det nu begärda anslaget jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 500,000 kronor äro avsedda för bestridande av sistnämnda kostnad. Anslagsberäkningen vilar på den förutsättningen, att kraften från det sjätte aggregatet skall levereras å annan plats än Porjus, varför erfordras vissa transformatorsanordningar, som betinga en kostnad av omkring 300,000 kronor.

Då all sannolikhet föreligger för, att kraften från ifrågavarande aggregat kommer att levereras å annan ort än Porjus, har riksdagen ej haft något att erinra mot det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för fortsättande av andra utbyggnaden av Porjus kraftstation för år 1919 anvisat ett reservationsanslag å 500,000 kronor.

75:o) I statsverkspropositionen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde komma att avlåtas, till utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 23 april 1918 avlåten proposition, nr 315, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen, att *dels* för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Harsprånget bevilja å tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 500,000 kronor och för år 1919 ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor; *dels ock* för år 1919 anvisa för fullbordande av de av 1913 års riksdag beslutade arbeten för Stora Lule älvs reglering ett reservationsanslag av 300,000 kronor ävensom för ytterligare arbeten för älvens reglering ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Den första utbyggnad av en kraftstation vid Harsprånget, för vars påbörjande medel äskas i den föreliggande propositionen, är avsedd för 5 maskinenheter jämte reservenhet, motsvarande en effekt av 87,500 kilowatt. Efter den reglering av Stora Lule älv, till vilken medel jämväl nu äskas, beräknas kraftstationen, inräknat reserv, kunna utföras för 11 enheter om tillhoppa 192,500 kilowatt. Kostnaden för den första utbyggnaden av kraftverket vid Harsprånget, inberäknat två tredjedelar av kostnaden för berörda vattenreglering — återstående tredjedel har ansetts böra belasta Porjus kraftverk — har med användande av 1913 års priser beräknats till 35,500,000 kronor samt vid tillämpning av nu rådande priser uppskattats till 75,000,000 kronor. Beträffande den fortsatta utbyggnaden av kraftverket föreligga inga beräkningar, men i likhet med vad i allmänhet är fallet vid kraftverksanläggningar, torde denna bliva relativt mindre kostsam, enär å den första utbyggnaden nedlagda arbeten, såsom för dammbyggnad o. dyl. kunna tillgodogöras vid en senare utbyggnad.

På grund av de högst betydande kostnader, varom här är fråga, och med hänsyn till det nu rådande statsfinansiella läget har riksdagen icke kunnat undgå att hysa stor betänksamhet mot att nu bevilja medel för påbörjande av kraftstation vid Harsprånget. Då riksdagen likväl funnit sig böra bifalla förslaget, har detta skett av följande skäl.

Intet tvivel kan råda därom, att Harsprånget inom en snar framtid bör utbyggas för alstrande av elektrisk kraft. Beslutas kraftverksanläggningen nu, har man säkerhet för, att den frambringade kraften kommer att vinna omedelbar avsättning för ändamål, som det är av stort allmänt intresse att befordra. Bland kraftspekulanterna märkes särskilt det i statsrådsprotokollet omnämnda aktiebolaget Elektrosalpeter, som, därest option kunde erhållas å viss kraft från Harsprånget, torde komma att avstå från bolaget enligt kontrakt med staten tillförsäkrad kraftleverans från Trollhätte kraftverk. Härigenom skulle vid Trollhättan en

högst värdefull kraftmängd, varöver för närvarande icke kan fritt förfogas, komma till ekonomiskt fördelaktig användning. Till följd av den stora omfattningen av anläggningarna vid Harsprånget är det av betydelse, att arbetena snart kunna påbörjas, på det att en dyrbar forcering må kunna undvikas, därest kraftbehovet framdeles skulle bliva trängande. Med de av Eders Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppen kunna de arbeten, som taga längst tid, anordnas på lämpligt sätt. Det bör härvid uppmärksammas, att de anläggningar, som först skola komma till utförande, äro sådana, som antingen utgöra ett avslutat helt eller med vilkas fullföljande kan anstå någon tid, för det fall att på grund av statsfinansiella skäl ett avbrott i arbetet skulle visa sig nödvändigt.

Med hänsyn till samtliga nu berörda förhållanden har riksdagen funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag om kraftverksanläggningens påbörjande.

Eders Kungl. Maj:ts förslag rörande anslag för Stora Lule älvs reglering har riksdagen ävenledes ansett sig böra bifalla.

I enlighet med vad sålunda anförts får riksdagen beträffande de för nästkommande år äskade anslagen anmäla, att riksdagen *dels* för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Harsprånget för år 1919 beviljat ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor; *dels ock* för år 1919 anvisat för fullbordande av de av 1913 års riksdag beslutade arbeten för Stora Lule älvs reglering ett reservationsanslag av 300,000 kronor ävensom för ytterligare arbeten för älvens reglering ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

76:o) Under punkt 75 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för en tredje utbyggnad av Västerås ångkraftstation bevilja ett anslag av 1,500,000 kronor samt därav för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa, att utgå av lånemedel, ett belopp av 1,000,000 kronor.

Av den i ärendet lämnade utredningen framgår, att vattenfallsstyrelsen beräknat, att avsättningen av prima kraft från Älvkarleby kraftverk kommer att ökas i den grad, att ytterligare maskineri erfordras inom ångkraftstationen år 1921, därest det då befintliga behovet av prima kraft skall kunna tillgodoses. Det anslag, som nu begäres, är avsett för anskaffande av det för tredje utbyggnaden av Västerås ångkraftstation erforderliga maskineriet samt hälften av det antal ångpannor, som ännu återstår att installera, för att ångpanneanläggningen skall bliva fullt utbyggd. Emellertid är avsikten ej att under alla förhållanden omedelbart påbörja utbyggnaden, ehuru medel därför ansetts böra redan nu ställas till disposition. Beträffande tidpunkten för arbetets igångsättande har departementschefen sålunda ut-

talat, att till följd av de nu högt uppdrivna byggnadsprisen tillbyggnaden icke torde böra sättas i gång, förrän mera normala förhållanden inträtt, såvida ej behov av prima kraft, vilka man icke utan allvarsam skada kan underlåta att tillfredsställa, skulle nödvändiggöra annat förfaringssätt samt de nya abonnenterna kunna betala sådana kraftpris, att merkostnaderna vid anläggningens utförande bliva betäckta.

Då det syntes riksdagen vara av vikt, att utvecklingen av avsättningen av prima kraft säkerställes och då god avkastning kan förväntas å det belopp, som behövs för ångkraftstationens tredje utbyggnad, har riksdagen ansett sig böra bevilja det äskade anslaget.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen för en tredje utbyggnad av Västerås ångkraftstation beviljat ett anslag av 1,500,000 kronor samt därav för år 1919 såsom reservationsanslag anvisat ett belopp av 1,000,000 kronor.

77:o) I punkt 76 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås ångkraftstation för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Såsom inhämtas av utredningen i ärendet beviljade 1917 års riksdag till förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen för Älvkarleby kraftverk för år 1918 ett reservationsanslag av 700,000 kronor. Det nu för år 1919 begärda anslaget jämte å tilläggsstat för år 1918 äskade 250,000 kronor äro avsedda dels för möjliggörande av ökad torvanskaffning för kraftstationen, dels ock för anskaffande av erforderlig mängd stenkol, varför kostnaden med nuvarande priser högst avsevärt överstiger vad som tidigare beräknats.

Med bifall till förevarande framställning har riksdagen för ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås ångkraftstation för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

78:o) I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten proposition, nr 306, har Eders Kungl. Maj:t, under hänvisning till propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* bemyndiga vattenfallsstyrelsen att, under iakttagande av de särskilda föreskrifter, som Eders Kungl. Maj:t kan komma att meddela, förbinda kronan, såsom ägare av Älvkarleby vattenfall med därtill hörande Stall-, Nygårds- och Masurforsarna samt av Tyttboforsen, att till utförande av regleringsarbeten vid sjöarna Amungen, Ljugaren och Balungen enligt av Dalälvens regleringsförening utarbetad plan lämna de bidrag, som jämlikt föreningens stadgar åligga ägare av vattenfall; *dels* till

bestridande av på staten belöpande andel av kostnaden för dessa regleringsarbeten under utgifter för kapitalökning för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 262,760 kronor, att utgå av lånemedel; *dels* för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinsbetalningar till regleringsföreningen, som betingas av att ägarna av obebyggda fall i Dalälven icke äro skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andelar i regleringskostnaden, under utgifter för kapitalökning för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 183,000 kronor, att likaledes utgå av lånemedel; *dels ock*, vid bifall härtill, besluta, att de i förslaget till 1919 års stat bland inkomsterna upptagna lånemedel skola höjas, de under rubriken »I. Fast upplåning» upptagna med 262,760 kronor och de, som upptagits under rubriken »II. Tillfällig upplåning», med 183,000 kronor.

Med hänsyn såväl till angelägenheten av att statens vattenfall i Dalälven i möjligaste mån utnyttjas som till betydelsen ur allmän synpunkt av att ifrågavarande sjöregleringsföretag kommer till stånd, vilket i väsentlig mån torde vara beroende av om staten deltagar i detsamma, har riksdagen ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen *dels* bemyndigat vattenfallsstyrelsen att, under iakttagande av de särskilda föreskrifter, som Eders Kungl. Maj:t kan komma att meddela, förbinda kronan, såsom ägare av Älvkarleby vattenfall med därtill hörande Stall-, Nygårds- och Masurforsarna samt av Tyttboforsen, att till utförande av regleringsarbeten vid sjöarna Amungen, Ljugaren och Balungen enligt av Dalälvens regleringsförening utarbetad plan lämna de bidrag, som jämlikt föreningens stadgar åligga ägare av vattenfall; *dels* till bestridande av på staten belöpande andel av kostnaden för dessa regleringsarbeten för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 262,760 kronor; *dels ock* för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinsbetalningar till regleringsföreningen, som betingas av att ägarna av obebyggda fall i Dalälven icke äro skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andelar i regleringskostnaden, för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 183,000 kronor.

79:o) Sedan Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, punkt 77, föreslagit riksdagen att i avbidan å den proposition i ämnet, som kunde komma att avlätas, för påbörjandet av arbeten med ytterligare utbyggnad av staten tillhörig vattenkraft och utförande av sjöregleringar för år 1919 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten proposition, nr 305, under återopande av propositionen bilagt

utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* att för påbörjande av arbetena med en statens kraftstation vid Motala för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor; *dels ock* att för utförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor; båda anslagen att utgå av lånemedel.

Genom riksdagens år 1917, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag, fattade beslut om inköp för statens räkning av vissa fastigheter vid Motalaström m. m. i ändamål att på en hand hos kronan samla all vattenrätt i berörda vattendrag mellan Vättern och Boren och därjämte bereda möjlighet för en blivande reglering av vattenavrinningen i strömmen i sin helhet, torde få anses vara fastslaget, att den i vattendraget samlade kraften bör av staten tillgodogöras genom anläggande av en kraftstation.

Den nu föreslagna första utbyggnaden av kraftstationen vid Motala är avsedd att omfatta två maskinaggregat, vilka med tillgodogörande av den nuvarande vattenavrinningen mellan Vättern och Boren beräknats vardera kunna avgiva omkring 3,500 kilowatt. Efter en reglering av Vättern samt insättande vid en andra och en tredje utbyggnad av stationen av ytterligare fem aggregat skulle den totala effekten bliva 28,000 kilowatt.

Den första utbyggnaden beräknas med nu rådande pris draga en kostnad av 5,875,000 kronor. Denna kostnad är visserligen jämförelsevis hög, men det är att märka, att stationen vid första utbyggnaden skulle utföras med grundmurar och dammbyggnad för samtliga sju aggregat, så att vid senare utbyggnader tämligen obetydliga byggnadsarbeten behöva utföras. Medan den första utbyggnaden icke kan bliva räntabel, kan därför, i den mån nya aggregat installeras, fullgod ränta å det nedlagda kapitalet beräknas.

För att snarast möjligt påbörja första utbyggnaden av kraftstationen ifråga talar den alltjämt oförminskade efterfrågan på kraftleveranser från Älvkarleby kraftverk, vilken icke kan tillfredsställas utan tillskott från en ny kraftkälla inom den allra närmaste framtiden. Detta krafttillskott kan lämpligast erhållas från kraftstationen vid Motala. Framhållas må härvid särskilt, att den kraftleverans av 3,333 kilovatt, som staten har att lämna till Motala ströms kraftaktiebolag såsom köpeskillning för de av bolaget inköpta fallandelarna mellan Vättern och Boren och som skall taga sin början senast den 1 november 1919, skall, innan kraftverket vid Motala blir färdigt, tillhandahållas av Älvkarlebynätet, vilket på grund av det stora ledningsavståndet ej kan ske utan avsevärda överföringsförluster.

Med hänsyn till nu berörda förhållanden samt övriga fördelar, som skulle stå att vinna genom kraftstationsanläggningen, har riksdagen ansett, att medel för påbörjande av första utbyggnaden böra beviljas i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. I anslutning till vad departementschefen i ärendet uttalat vill riksdagen emellertid framhålla, att åtgärder för anskaffande av maskinella anordningar för den blivande kraftstationen under nuvarande prisläge icke böra vidtagas.

Vad därefter angår frågan om vidtagande av förberedande åtgärder för Vänerns reglering ger utredningen i ärendet vid handen, att genom en dylik reglering vattenkraften i Göta Älv skulle kunna betydligt ökas och de därstädes befintliga fallen bättre utnyttjas. Innan arbetena på denna reglering kunna påbörjas, erfordras emellertid vidlyftiga förberedande undersökningar, som av vattenfallsstyrelsen beräknats betinga en kostnad av 400,000 kronor.

Då inom en ej alltför avlägsen framtid all den kraft, som kan erhållas ur Göta Älv före Vänerns reglering, torde hava tagits i anspråk för den hastigt växande industrien och andra avnämare i västra Sverige, torde medel till förenämnda undersöknings- och utredningsarbeten redan nu böra anvisas. Riksdagen har därför intet att erinra mot det av Eders Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet, 300,000 kronor, än att, då arbetena i fråga delvis redan igångsatts samt äro avsedda att under den närmaste tiden bedrivs i vidgad omfattning, 100,000 kronor torde — såsom vattenfallsstyrelsen föreslagit — böra anvisas å tilläggsstat för år 1918 samt 200,000 kronor böra uppföras å 1919 års riksstat.

I enlighet med vad sålunda anförts får riksdagen beträffande de för nästkommande år äskade anslagen anmäla, att riksdagen anvisat *dels* för påbörjande av arbetena med en statens kraftstation vid Motala för år 1919 ett reservationsanslag av 700,000 kronor; *dels ock* för utförande av förberedande åtgärder för Vänerns reglering å 1919 års riksstat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

80:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 78 föreslagit riksdagen att medgiva, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av Eders Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av 1917 års riksdag medgivna summan å 5,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 3,000,000 kronor; samt att av sistnämnda två belopp å tillhoppa 8,000,000 kronor för år 1919 såsom reservationsanslag, att utgå av lånemedel, anvisa 2,000,000 kronor.

1917 års riksdag medgav, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordrades för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunde uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, finge av Eders Kungl. Maj:t beslutas till ett sammanlagt belopp av 5,000,000 kronor, avsedda att fördelas med 2,000,000 kronor på 1918 och 1,500,000 kronor på vart och ett av åren 1919 och 1920. Av först nämnda belopp äro redan disponerade 4,356,200 kronor i och för inköp av Tyttboforsen i Daläven, delar av Österåsforsarna och Stadsforsen i Indalsälven, Norr- och Sörforsarna i Ume älv samt av vissa fastigheter vid Lilla Edet. Vattenfallsstyrelsen har ifrågasatt beviljande av ytterligare 4,000,000 kronor utöver berörda 5,000,000 kronor. Departementschefen har emellertid med hänsyn till de föreliggande stora kraven å statskassan funnit sig böra förorda nedsättning av det utav vattenfallsstyrelsen angivna beloppet med 1,000,000 kronor. Såsom skäl för att icke vidtaga en ytterligare reduktion har departementschefen dels anfört, att förhållandena för närvarande äro sådana, att de mera välbelägna vattenfallen, till följd av tidsläget och de höga bränsleprisen, äro synnerligen begärliga och att man därför icke lär kunna påräkna att binda eventuella säljare den ofta ganska avsevärda tid, som skulle erfordras för att i varje fall inhämta riksdagens samtycke, dels ock framhållit, att den med anledning av riksdagens skrivelse den 9 juni 1917, nr 302, igångsatta utredningen angående elektrifiering av landsbygden genom statens försorg torde komma att ådagalägga behovet för staten att förskaffa sig ytterligare kraftkällor för att kunna tillgodose landsbygdsdistributionen.

På de av departementschefen anförda skäl har riksdagen funnit sig böra bifalla förslaget om ökad avsättning av medel för ifrågavarande ändamål. Ej heller har riksdagen funnit anledning till erinran mot det för år 1919 begärda anslagsbeloppet 2,000,000 kronor, vartill komma å tilläggsstat för år 1918 äskade 2,500,000 kronor.

Vad beträffar sättet för likvideringen av köpeskilligen för Norr- och Söderforsarna har riksdagen, med hänsyn till de föreliggande förhållandena å lånemarknaden, icke haft något att erinra mot att in-teckning medgives för köpeskillingen, under förutsättning att skuldebrevet i fråga göras uppsägbara efter tio år.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen *dels* medgivit, att inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i av-

bidan på särskilt riksdagsbeslut, må av Eders Kungl. Maj:t beslutas till, utöver den av 1917 års riksdag medgivna summan å 5,000,000 kronor, ett ytterligare belopp av 3,000,000 kronor; *dels ock* för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

81:o) Eders Kungl. Maj:t har i punkt 79 föreslagit riksdagen att för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a. för år 1919 bevilja, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 3,500 kronor.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag har riksdagen för gäldande av statens kostnader i anledning av vattenfallsstyrelsens inträde för kronan tillhöriga vattenfall i Mörrumsström och dess tillflöden i Mörrumsströms regleringsförening u. p. a. för år 1919 beviljat ett reservationsanslag av 3,500 kronor.

82:o) Eders Kungl. Maj:t har slutligen föreslagit riksdagen att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1919 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Såsom framgår av utredningen i ärendet, har enligt av vattenfallsstyrelsen lämnad uppgift statens vattenfallsverks ledningsnät under år 1917 ökats med mera än 50 procent av den förutvarande ledningslängden. Då efterfrågan å elektrisk kraft säkerligen kommer att jämväl under den närmaste framtiden bliva livlig, finner riksdagen, i likhet med departementschefen, det vara uppenbart, att trots de ökade kostnaderna och svårigheterna vid materialanskaffningen arbetet med utvidgningen av distributionsanläggningarna för statens kraftverk bör fortsättas, helst ökningen i anläggningskostnaden i stort sett förräntas genom motsvarande ökning i kraftpris.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

83:o) Beträffande sättet för täckande av de utav riksdagen beviljade, ovan omnämnda anslagen för kapitalökning kommer riksdagen att framdeles i särskild skrivelse anmäla sitt beslut.

Stockholm den 20 juni 1918.

Med undersåtlig vörndnad.